

Příloha k protokolu o SZZ č.

Vysoká škola: *Jihočeská univerzita PF*

Ateliér arteterapie

Datum odevzdání posudku: *18. května 2007*

Diplomant: *Rostislav Hoffman*

Aprobace: *Arteterapie*

Recenzent bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Winter, Ph.D.

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Téma: Egon Schiele – sexualita (Nevědomé obrazy v díle Egona Schieleho)

Egon Schiele patří k významným umělcům evropského modernismu prvních dvou dekád 20. století. Jeho dílo osobitým způsobem odráží dobové expresivní tendence a je dosud z různých důvodů přitažlivé a aktuální. České prostředí je v tomto nepochybně ovlivněno umělcovým vztahem k Českému Krumlovu, odkud pocházela jeho matka a kde i on sám strávil krátké období života. Pro Rostislava Hoffmana však do výběru tématu zasáhla ještě podstatnější skutečnost, kterou velice otevřeně popisuje v poslední části práce a již nelze v hodnocení jeho výkladu Schieleho tvorby opomenout. Šlo o traumatickou zkušenost z období dospívání, odrážející se v prvních autoerotických zážitcích, v nichž hrál klíčovou roli specifický vztah k vlastní matce. Právě Schieleho osobnost a jeho dílo poskytlo Hoffmanovi možnost určité identifikace se svými vlastními zážitky. Jestliže může být taková osobní angažovanost při interpretaci problematická, jak si autor sám uvědomuje v samém závěru práce, lze předem říci, že se s jejími úskalími dokázal vypořádat se ctí.

Pro Schieleho stejně jako v podstatě pro každého člověka bylo podstatnou zkušeností jeho dětství, které se vyznačovalo jistými komplikovanými momenty. Jejich důležitost pro interpretaci pozdější umělcovy tvorby si uvědomovali už dřívější badatelé. Hoffman na tomto místě čerpá zejména z monografie Josefa Kroutvora, a to na některých místech doslovně, aniž by však vždy uváděl své věty jako doslovné citace, což se rozchází z etikou vědecké práce. Citace jsou vůbec asi nejproblematictějším bodem textu, neboť jsou na některých místech poměrně rozsáhlé, aniž by se jejich zařazení jevílo vždy jako nutné. Vesměs čerpají ze sekundární literatury a mohly být tudíž přestylovány, aby zbytečně nezatěžovaly jinak

plynulý text. Vsunutí závažného citátu o Schieleho matce do hlavního textu je pochopitelné, zbytečně se však celý opakuje v poznámce č. 51.

Je na místě, že Hoffman Schieleho tvorbu nevykládá v žádném vakuu, ale rámcově se pokouší přiblížit pozadí, na němž vznikala. Zde je podstatné upozornění jak na okruh vídeňské secese a dílo Gustava Klimta, tak na expresionismus a tvorbu Edvarda Muncha a zejména pak Oskara Kokoschky, jenž byl již v dřívější literatuře se Schielem vícekrát srovnáván. Přestože se Hoffman nevyrovnává zcela přesvědčivě s podstatou expresionismu, což však lze přičíst obtížnosti uchopení tohoto pojmu, skvěle dokládá na konkrétním srovnání Klimtova obrazu *Vodní hadi* a Schieleho *Vodních duchů*, jak se druhé z jmenovaných děl odklání od klimtovského naturalisticko-dekorativního pojetí secesního obrazu a směřuje k zvýraznění abstrahujících a stylisticky deformovaných momentů, potažmo přímo k expresionismu. Pro hlubší pochopení dobových souvislostí a vztahů Klimt – Kokoschka – Schiele mohla být bohatěji využita existující literatura, namátkou jmenuji knihu Petera Verga *Art in Vienna* z roku 1975, která se věnuje přímo této tematice.

S poukazem na výklad Schieleho *Vodních duchů* se již dostáváme k nejrozsáhlejší a také nejzajímavější části celé Hoffmanovy bakalářské práce: je jí vlastní interpretace Schieleho děl s erotickými náměty. Lze ocenit, že jejich výběr je reprezentativním vzorkem z této umělcovy námětové oblasti a v podstatě přibližuje poměrně uceleně téměř všechna hlavní témata, k nimž se Schiele skrže erotiku vyslovoval. Ve výkladu autor vychází od poměrně detailních a erudovaných popisů výtvarných děl – jejich formy, barevnosti, momentů jejich komunikace s divákem – k hlubší interpretaci, která se odvíjí jak z tohoto popisu, tak ze dříve zmiňovaných okolností. Např. naznačení Schieleho vztahů k matce nebo sestře Gerti v první kapitole je dobře využito při výkladu konkrétních obrazů. Je trochu na škodu, že finální interpretace nejednou končí kladením otázek a nikoli odpovědí. Zde je cítit jakási Hoffmanova ostýchavost, možná zapříčiněná jeho východiskem ve starší, dnes již překonané humanistické tradici dějin umění, která pracovala s umělcovou vědomou intencí jako podstatnou součástí významu a interpretace obrazu.

Je nicméně podstatným kladem, že si Hoffman uvědomuje podstatu Schieleho formálního a obsahového vyjadřování, totiž že jde o zachycení vlastních psychických stavů s prvky napětí a rozkolu, tedy klíčové podstaty expresionismu. Již Antonín Matějček v první moderní definici tohoto směru příznačně zdůraznil, že expresionista vyjadřuje v první řadě „sebe“. V tomto vypjatém subjektivismu měla významný podíl recepcce teoretických děl německého filozofa Friedricha Nietzscheho, jehož důraz na dionýské a vitalistické kvality života sehrál roli u řady umělců a Schieleho některé práce jakoby na jedné straně byly jeho ztělesněním (*Eros*).

Na straně druhé se v Schieleho díle objevují asketické prvky, které vyjadřují – jak správně Hoffman poznamenává – utrpení, které Schiele vizualizuje pomocí symbolických prostředků, což na jiné rovině reprezentuje např. Bohumil Kubišta a jeho známý obraz *Sv. Šebestián*. Jde tedy o obecnější dobové téma s kořeny v 19. století, což Hoffman správně podotýká.

Závěrem: hlavní klad Hoffmanovy práce spatřuji ve zvoleném psychologicky či přímo psychoanalyticky zaměřeném výkladu Schieleho děl, který samozřejmě není prvním, avšak je dle mého názoru zcela na místě. Přirozeně se nejtěsněji váže k pisatelovým zmíněným důvodům výběru tématu. Je třeba ocenit, že se při tomto výkladu opřel zejména o důležitou publikaci K. A. Schrödera *Egon Schiele – Eros and Passion* z roku 1999 či o solidní interpretace Josefa Kroutvora. Některé vývody jako např. úvahy o Schieleho sexuálních deviacích či pedofilii jsou a přirozeně i budou náměty k dalším potvrzováním a zároveň zpochybňováním jejich oprávněnosti, což je ale v dějinách umění běžnou praxí.

Bakalářská práce Rostislava Hoffmana je až na několik zmíněných připomínek napsána poutavě a solidně, se snahou o hlubší pochopení a výklad zvoleného tématu. Je sympatické, že se v ní autor nedrží jen starších závěrů, ale pokouší se také o vlastní interpretace. Prokazuje schopnost jeho samostatného uvažování a individuálního přístupu k dotyčné problematice. Bakalářskou práci proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: *velmi dobře*

PhDr. Tomáš Winter, Ph.D. v. r.

Podpis recenzenta bakalářské práce

V Českých Budějovicích dne: *18. května 2007*

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------